Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

VN/29865/2024
VN/29865/2024-UM-39

4.2.2024

Ulkoministeriön lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 1 luvun 11 §:n ja 46 luvun muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ulkoministeriön lausunto hallituksen esityksestä

Ulkoministeriö pitää hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi rikoslain 1 luvun 11 §:n ja 46 luvun muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi kannatettavana. Ulkoministeriö on osallistunut esityksen valmistelleen työryhmän työskentelyyn ja sen huomiot esitykseen on otettu jo valmisteluvaiheessa osaksi esitystä.

Ulkoministeriön näkemyksen mukaan esityksellä pannaan tehokkaasti kansallisesti täytäntöön unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevan direktiivin mukaiset velvoitteet. Lisäksi esityksessä on huomioitu myös sellaiset pakotesäädöksissä asetetut kiellot ja velvoitteet, joita ole ei huomioitu direktiivin rikosmääritelmissä.

Ottaen huomioon etenkin EU:n Venäjään viime vuosien aikana kohdistamien pakotteiden laaja-alaisuuden, pitää ulkoministeriö välttämättömänä, että ehdotettu rikoslain 46 luvun 3 a § sisältää myös avoimen tekotapatunnusmerkistön (1 momentin 10 kohta). Ulkoministeriön näkemyksen mukaan ehdotetut rikoslain 46 luvun 3 a - 3 d § kattavat esitetyissä muodoissaan kaikki sellaiset teot, jotka on kielletty Suomessa oikeudellisesti velvoittavissa pakotesäännöksissä. Esitys tukee näin ollen ulkoministeriön näkemyksen mukaan pakotteiden tehokasta täytäntöönpanoa ja täyttää lisäksi EU:n pakoteasetusten asettamat velvoitteet siitä, että jäsenvaltioiden on säädettävä asetusten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista.

Ulkoministeriö pitää kannatettavana ja pakotteiden tehokasta toimeenpanoa edistävänä toimena sen, että pakoterikokset esityksen mukaisesti erotettaisiin yleisestä säännöstelyrikospykälästä omiksi pykälikseen. Tämä voi lisätä toimijoiden ymmärrystä pakotteiden laaja-alaisuudesta, vaikka rangaistavien tekojen tarkempi määrittely on pakoterikossäännöksissä viitatuissa pakotteita koskevissa säädöksissä.

Yleisesti pakotteista

Pakotteiden tarkoituksena on osana muita ulkopoliittisia toimia vaikuttaa toisen valtion tai ihmisryhmän harjoittamaan politiikkaan tai toimintaan, jonka katsotaan uhkaavan kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. Tällaista toimintaa voi olla esimerkiksi joukkotuhoaseiden levittäminen, kansainvälinen terrorismi tai laajamittaiset ihmisoikeusloukkaukset. Pakotteiden keinovalikoimaan kuuluvat muun muassa vienti- ja tuontirajoitukset, finanssipakotteet sekä matkustusrajoitukset.

Suomi toimeenpanee YK:n ja EU:n asettamia pakotteita. EU:ssa on tällä hetkellä voimassa 47 pakotejärjestelmää. Osa EU:n pakotejärjestelmistä on otettu käyttöön YK:n turvallisuusneuvoston, jäljempänä YKTN, pakotteita koskevien päätöslauselmien toimeenpanemiseksi. YKTN:n toimivalta asettaa pakotteita perustuu YK:n peruskirjan VII lukuun, jonka nojalla annetut päätöslauselmat sitovat oikeudellisesti kaikkia YK:n jäsenvaltioita. EU:ssa kaikki YK:n turvallisuusneuvoston määräämät pakotteet pannaan täytäntöön EU-tason lainsäädännöllä. Tämän lisäksi EU:lla on käytössään omia, niin sanottuja autonomisia pakotejärjestelmiä, joiden oikeusperustana toimii Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 29 artikla.

Viime vuosina etenkin EU:n asettamia Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisia henkilö- ja sektoripakotteita on laajennettu huomattavasti. EU:ssa on lisäksi viime vuosien aikana perustettu uusia pakotejärjestelmiä, muun muassa Venäjää koskeva hybridipakotejärjestelmä sekä Hamasin toimia tukevia tahoja koskeva pakotejärjestelmä.

Ulkoministeriö vastaa Suomen osalta pakotteiden valmistelusta sekä toimii ns. keskusviranomaisena pakotteiden toimeenpanon osalta. Ulkoministeriö vastaa kansallisesta ja kansainvälisestä pakotekoordinaatiosta. Ulkoministeriö vastaa myös useista pakotesäädöksissä kansalliselle toimivaltaiselle viranomaiselle osoitettavista tehtävistä, kuten esimerkiksi poikkeuslupahakemusten käsittelystä.

Yksikönpäällikkö Elina Rimppi

Oikeudellinen erityisasiantuntija Sofia Björkqvist

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Tiedoksi UM UMIK, VSI-00, AVS-PAL, OIK-01, OIK-02, OIK-50